

STATSMINISTER GRO HARLEM BRUNDTLAND

**Tale ved åpent møte om kvinner og EU i Håndtverkeren i Oslo
1.10.94**

Hvis dere skulle nevne de politiske områdene kvinner mener er viktigst, hva ville dere si da?

Jeg tror svaret vil være arbeid og en trygg hverdag, et rent miljø og fred. Vi er alle opptatt av tryggheten i samfunnet, for oss selv, for familien vår, for barna.

Det aller viktigste er jo hva som gir oss og nye generasjoner størst trygghet. Det dreier seg om å ta et moralsk medansvar for utviklingen i vårt eget land og i vår verdensdel. Det dreier seg om at Europa tar et større medansvar for andre deler av verden.

Det er bare hvis vi får mange land til å trekke i samme retning at det monner! Det hevdes at Norge heller skal stå utenfor og være et eksempel for andre. Men verken i Norge eller internasjonalt har det noen gang vært særlig effektivt å være hjemmesitter. Det vet kvinner.

For hvilke oppgaver er det vi står foran? Jo, det er sikkerhet for velferd, sikkerhet for arbeidsplassene, det er miljøutfordringen og sikkerhet mot krig. Dette er utfordringer alle land har felles - og som må løses i fellesskap. Det er utfordringer hvert enkelt land må ta. Men vi kommer bare så sørgelig til kort alene og hver for oss.

Når vi sier ja, er det fordi det gir nye muligheter og større trygghet for Norge.

For det er jo mulighetenes Europa som nå bretter seg ut foran oss.

12 land, kanskje 16, eller om noen år kanskje 20 land, diskuterer hvordan de skal samarbeide inn i et nytt århundre. Skal de gjøre det uten oss?

Demokratiske regjeringer sitter nå sammen og diskuterer hvordan de skal ta nye miljøløft. Er det da best for miljøet eller for oss, at vi ikke er der og kan si hva vi mener?

Europeiske land diskuterer hvordan Europa skal bygge freden. Skal vi overlate det til de andre? Tror vi at Europa og verden blir bedre ved at vi - alene - stiller oss utenfor dette samarbeidet?

De oppgavene som best kan ivaretas nasjonalt, skal fortsatt være et nasjonalt ansvar. Men de oppgavene som krever internasjonalt samarbeid, må løses nettopp gjennom samarbeid mellom land. Også vi

må ta i bruk det verktøyet for politisk handling som EU-samarbeidet er. Det er å ta i bruk tilleggsmulighetene.

Om EU-samarbeidet bryter sammen, er ikke det fordi landene ønsker mer samarbeid, men fordi landene ikke klarer å finne felles løsninger på felles problemer. Vil det være i Norges interesse? Vi - som i hele etterkrigstiden har vært økonomisk og sikkerhetspolitisk helt avhengig av våre europeiske naboer - vi burde jo føle et ekstra ansvar for at samarbeidsprosjektet i Europa lykkes.

Det er mangelen på internasjonalt samarbeid som er problemet, ikke at landene samarbeider for mye.

Vi må spørre igjen og igjen: Hva er alternativet?

Dette har de ikke gitt svar på, de som mener Norge skal stille seg utenfor. Vi får ikke noe svar på hva det vil koste - fra dem som ellers er så flinke til å peke på kostnader.

Selvfølgelig koster det å samarbeide. Vis meg ett samarbeid som ikke koster! Hvis det er én part som får alt, men ikke gir noenting, da er det ikke samarbeid!

Det vi betaler i kontingent er vår forsikringspremie - forsikringen for at vi skal kunne si til våre barnebarn at vi gjorde vårt - vi gjorde det vi kunne for at Europa skulle ta et felles ansvar for deres framtid - den gangen da vi hadde sjansen.

Hva er så denne kontingenten? Enkelte har snakket om både 10 og 12 - ja opp til 20 - milliarder, og at vi må redusere velferdsordningene våre tilsvarende. På Arbeiderpartiets landsstyremøte på tirsdag, la Sigbjørn Johnsen fram hvordan vi skal dekke inn kontingenten. Og da kommer det helt andre tall fram. Ingen av de omleggingene vi gjør på statsbudsjettet, berører velferdsordningene. De som tidligere har skremt med rasering av velferdsstaten, er nå bekymret for en prosents økning i momsen!

Dere hørte kanskje den tidligere lederen av det britiske Arbeiderpartiet på Dagsrevyen mandag? Han ba de som påstår at velferden er truet av medlemskap, om å komme opp med ett eneste eksempel på et EU-land som har måttet redusere sine velferdsordninger fordi de er EU-medlemmer. Jeg har aldri hørt et slik eksempel.

Men det jeg har hørt flere eksempler på, er land som har måttet redusere sine offentlige velferdsordninger fordi økonomien deres ikke lenger var i stand til å bære utgiftene. Ja, vi trenger ikke gå lengre enn til vårt nærmeste naboland: Monas Sverige - som ikke er medlem av EU.

Er det én "kvinnekunnskap" vi burde ta med oss i politikken, så er det generasjoners visshet om at vi må husholdere. Vi må avpasse utgiftene etter inntektene. Vi kan ha de velferdsordningene vi har råd til - men ikke mer! For dem som er opptatt av velferdssamfunnet - barnehageutbygging, svangerskapspermisjoner, trygdesystemet og helsevesenet - for dem burde trygging av landets inntekter stå øverst på den politiske dagsorden.

EU-medlemskap vil gjøre det lettere å bevare og videreutvikle offentlig sektor og velferdsordningene. Vi må se i øynene at det blir mer krevende å få næringslivet til å investere i Norge dersom vi blir stående utenfor. Da måtte vi gjøre det mer attraktivt på andre måter. Vi må være forberedt på at vi må ha stramme budsjetter for å sikre lave renter. Og vi må være forberedt på at kravene til lav pris- og kostnadsvekst blir større, og at det fra næringslivet vil bli lagt et betydelig press for å senke norske skatter og avgifter.

Bergens Tidende på onsdag skriver: "Alcatel STK omsetter i Norge for tre milliarder årlig og sysselsetter 2180 årsverk i egen bedrift. I tillegg kjøper Alcatel varer og tjenester tilsvarende nær 2300 årsverk hos underleverandører. Dette gir skatter og avgifter nok til å skape vel 2200 arbeidsplasser i offentlig sektor."

Ja, det er slik er. Økonomi og velferd er uløselig knyttet sammen.

Tror vi at norsk økonomi er best sikret om vi går inn i EU-samarbeidet sammen med våre nordiske naboer eller ved at vi blir stående alene utenfor?

Gjennom EØS-avtalen er vi allerede en del av EUs regelverk i det indre markedet. Men tror vi ikke at norske økonomiske interesser er best ivarettatt ved at vi selv kan sitte ved bordet og ivareta norske interesser når regjeringer fra våre viktigste handelspartnere diskuterer nye regler og standardiseringer?

Hvis vi svarer ja på disse spørsmålene, må vi spørre oss: Er virkelig norsk velferd truet av at Norge ivaretar sine økonomiske interesser sammen med de landene som kjøper 80 prosent av varene våre?

Hvis Norge som nasjon tjener på medlemskap, ja da tjener også velferden vår på det!

Utformingen av velferdspolitikken, den bestemmer vi selv. Det er hvert enkelt land - uavhengig av om de er medlemmer av EU eller ikke - som bestemmer omfanget av og innretningen på velferdspolitikken sin. Selvfølgelig er det variasjoner mellom landene i Europa. Se til Danmark som har en velferdsstat som ligner vår. Se på Spania som levde under fascistisk diktatur helt fram til 1977. Men at Spania eller andre sør-europeiske land har en annen type velferdsstat enn vår, kan da ikke

skyldes EU. Hvis det var slik, ja da skulle landene i EU vært like. Nei, det er tvert om de ulike landenes forskjellige historiske bakgrunn og politiske prioriteringer nasjonalt, som er årsaken til ulikhetene. EU har ingen velferdspolitik. Det er landene som har det. Det vil også Norge fortsette med når vi blir medlemmer.

I Norge er vi stolte av den høye kvinnerepresentasjonen i politiske organer. Jeg har sett at noen bruker nettopp dette som et argument mot medlemskap - senest i et opprop til de kvinnelige deltakerne på LO-kongressen og nå på fredag fra Nei til EU. Men hvorfor er Ministerrådet mannsdominert? Det er jo fordi de fleste regjeringsmedlemmene i landene er menn. Ministerrådene består av fagstatsrådene fra det enkelte land. Hvis EU er mannsdominert er det fordi landene er mannsdominert. Det er som om vi skulle ha kritisert Stortinget som institusjon hvis de fleste partiene her i landet hadde nominert bare menn på stortingslistene. Det var jo derfor vi innførte kjønnskvotering i Arbeiderpartiet. Vår kvinnebevegelse ville aldri ha drømt om å være mot Stortinget! Nei til EU viser til og med til at kvinnerepresentasjonen i Europaparlamentet bare er 26 prosent. I norske kommunestyre er den 28,5 prosent - altså omtrent samme nivå. Men går Nei til EU da inn for å legge ned kommunestyrene?

Det er ikke EU som representerer en trussel mot velferdsordningene eller likestillingspolitikken vår. Det er helt andre steder vi finner motkreftene. Hvor kommer forslag om å finansiere kontantstøtte med mindre statstilskudd til barnehagene fra? Hvor kommer angrepene på abortloven fra? Ikke fra EU, men fra konservative og tildels reaksjonære krefter i vårt eget land.

Siden 1986 har vi målbevisst utvidet kvinners mulighet til deltaking - til å kombinere yrkesaktivitet og omsorg for barn. Vi har utvidet svangerskapspermisjonen fra 18 uker til 52 uker. Vi har innført tidkonto og gitt fedre en egen andel av foreldrepermisjonen. Barnehageutbyggingen har gått på høygir i alle disse årene.

Men alt dette kunne vi gjort også som EU-medlem. Det er ingenting i EUs felles politikk som tilsier noe annet. Tvert i mot. I den grad EU legger seg opp i likestillingspolitikken, så er det for å sikre kvinnene et minimum av rettigheter. Dette har ført til at enkelte land har måttet øke sin svangerskapspermisjon til minst 14 uker. Ingen er pålagt å redusere den.

Norges samarbeid med EU gjennom EØS-avtalen, har ført til at også vi har måttet styrke kvinners rettigheter. Som følge av EØS-avtalen har vi nå gitt alle kvinner rett til fri med lønn for svangerskapskontroll. Når EU etter all sannsynlighet vedtar at arbeidsgiverne må bevise at de ikke diskriminerer kvinner på lønn, så må også vi innføre en lignende bestemmelse.

Dette er bare eksempler. Og jeg sier ikke at vi ikke ville ha gjort det samme utenfor EU eller EØS. Men det er eksempler som viser at et samarbeid med EU-landene, enten gjennom EØS eller ved et medlemskap, ikke vil ha negative følger for kvinners rettigheter.

Hvor hadde likestillingspolitikken vært i Norge i dag om ikke tusenvis av kvinner i kvinnebevegelsen og i Arbeiderpartiet ikke hadde trodd på egne krefter? Hvor hadde vi vært om ikke kvinnene hadde kjempet gjennom reformer mot de konservative i vårt eget land? Hvor hadde vi vært om ikke kvinnene hadde grepet hansken og inntatt kommunestyre, fylkesting og Storting? Nå er spørsmålet: Hvor skal vi hevde Norges syn, hvis vi ikke gjør det der våre naboland møtes? Vi må tro på egne krefter - på vår evne til å føre videre våre verdier, vår velferd og vårt internasjonale engasjement.

Alle vet at vi ikke kan vedta i Norge at lufta skal være ren over Europa. Hvis vi er fornøyd med miljøtilstanden, da er nei et trygt valg. Da kan vi fortsette med naturvern i Norge og bare håpe på at de andre tar ansvaret for det miljøet som også er vårt.

Hvis Sverige og Finland blir med i EU-samarbeidet, vil miljøkampen bli styrket. Da kan vi håpe at miljøarbeidet i Europa blir bedre. Men - dere - blir det best om EU-landene skal treffe sine vedtak uten at Norge er med?

Når landene i Europa diskuterer miljøavgifter, da må vi være der. Når våre naboer diskuterer handel og miljø, utviklingshjelp og kamp mot fattigdom, da må vi være der. Det er da muligheten er størst for å få andre med på en riktig kurs.

Utgangspunktet må være klart: Ingen fremmer Norges syn bedre enn vi selv. Heller ikke i miljøspørsmålene. Vi har mange venner i Europa og vi har mange å dele meninger med. Men vi må være til stede for å bli hørt og ta vare på våre egne interesser.

"Men", sier noen, "det kan jo hende at vi blir stemt ned." Og da er svaret: Ja, det kan hende. Det skjer i demokratier. Det er den sjansen vi tar for å ha medbestemmelse. Men når vi sier ja, er det fordi vi ser så mange, mange flere fordeler ved å kunne være med i et bredt flertall. Ja, på miljøområdet ønsker jo faktisk vi å stemme ned miljøsinkene. Det er dette som gjør at Danmarks miljøvernminister, Sven Auken, er en slik varm forsvarer av EU-samarbeidet - til tross for at Danmark i noen få sammenhenger har opplevd å havne i mindretall.

I tre tilfeller har EU senket danske miljøstandarder - mens 29 nye regler har forbedret dansk nivå. Ja, om det på noen få områder ikke gikk akkurat slik danskene ville, så gikk det rett vei i de aller fleste sakene. Og det betyr jo at det ikke bare var de danske miljøreglene som ble bedre, de ble bedre i alle EU-landene - fra Hellas i sør til Danmark i

nord - fra Irland i vest til Tyskland i øst. Og det er vel ikke så dumt at vi har litt råderett over andre?

Da vi kom til FN-konferansen om befolknings spørsmål i Kairo spurte vi oss: "Hvordan skal Norge bidra til en løsning? Hvor står forhandlingene?"

Det viste seg fort at det var EU-landene som satt på nøkkelen. Ikke fordi EU var EU, men fordi EU rommet så mange synspunkt - fra Danmark og Nederland som står nær de norske synspunktene og til det katolske Irland. Vi så fort at hvis EU-landene ikke kom fram til et felles standpunkt, ville det være nesten umulig å få til enighet i selve konferansen.

Så var det også EU-landenes kompromiss som dannet grunnlaget for forhandlingene om den delen av sluttdokumentet som omhandler abort og helsetjenester i forbindelse med seksualitet, svangerskap og fødsel. EU-landenes konsultasjoner var helt avgjørende for å løse floken.

Her hjemme ble det spurt om jeg som norsk statsminister kunne ha sagt det jeg sa i min tale, om Norge hadde vært medlem av EU. Ja, det kunne jeg på lik linje med Danmarks bistandsminister Helle Degn og Nederlands Jan Pronk. På vegne av sine land sa de sitt. På samme måte som jeg, ønsket de først og fremst at vi skulle komme fram til det gode sluttresultatet vi faktisk gjorde. Da må man si sin mening, men man må også være villig til å forhandle - til å gi og ta. Det var Danmark og Nederland, akkurat som Norge var. Den viktigste forskjellen på Degn og Pronk og meg var at de på en direkte måte kunne påvirke det kompromissforslaget som EU kom opp med. Helle Degn og Jan Pronk benyttet seg altså av den tilleggs muligheten som EU-medlemskapet ga dem: Fremme egne synspunkter og samtidig jobbe for at en større gruppe land skulle komme til enighet.

Det har skjedd større politiske endringer i Europa på de siste fem årene enn i de foregående 45. Fra å være et delt kontinent - fronten i den kalde krigen - søker landene sammen. Våre venner og nærmeste naboer søker nye former for samarbeid. Europa vender seg østover og åpner døren for land som for kort tid siden lå bak jernteppet. Det nye - mulighetenes Europa - det bygges nå. Skal vi da vende ryggen til dette? Er det slik vi nå skal se på landet vårt - som utenforlandet?

Det er ikke lenger slik at USA alene er garantisten for Europas sikkerhet. I NATO diskuteres det hvordan de europeiske medlemslandene kan bære et større ansvar for sin sikkerhet enn før. Det er EU-samarbeidet som er kjernen og den europeiske drivkraften i dette samarbeidet. Det er først og fremst i EU-fora den europeiske utenriks- og sikkerhetspolitikken drøftes.

I EU møtes utenriksministrene 20 ganger i året, i NATO møtes de to ganger i året. Hvis vi ønsker å prege sikkerhetspolitikken i Europa - ja, da må vi jo være til stede alle de 20 gangene.

I juni undertegnet Russland og EU en meget omfattende samarbeidsavtale. Det eneste landet i Vest-Europa med felles grense mot Russland - Norge - var ikke en gang tilstede - vi med så viktige saker på dagsordenen som miljøet på Kola.

EU har valgt ut ombygging av Tsjernobylanleggene som satsingsområde. Det er bra, også for oss. Men vi skulle gjerne få satt reaktorene på Kola på satsingslisten. Det greier vi bare dersom Norden er med og legger fakta på bordet.

Det er ikke nok å ha en mening. Det gjelder å nå fram med den i praksis, der våre meninger kan bidra til å forandre - ikke bare her hjemme.

Men har du ingen motforestillinger, blir jeg ofte spurt. Ikke mot at Norge blir med, når vi har fått en god avtale - en avtale som gjør det mulig å ta vare på norske særtrekk. For jeg ser mye ute i Europa jeg kunne ønske forandret. Mye av den politikk konservative EU-regjeringer fører, faller ikke i min smak. Jeg vet det vil være saker der vi ikke vinner fram, der vi kunne ønsket oss resultatet annerledes. Vi har ambisjoner om større framdrift på områder som miljø, sosiale og faglige rettigheter og felles innsats for den tredje verden. Vi vil ha større fokus på samarbeidet med Russland i nord og vi vil ha regler som fremmer bruken av renere energi i hele Europa.

Men dette ikke mot, men for medlemskap - for medbestemmelse - for at Norge er med der beslutningene tas.

For meg er det dårligst tenkelige alternativet å ikke ha noe å si - å ikke ha medbestemmelse - å ikke kunne tale vår egen sak - å ikke ha et navneskilt ved Europas bord der det står Norge. Jeg har aldri forstått at det kan være særlig demokratisk å si nei til stemmerett - det er noe alle kvinner vet. Den saken ble i grunnen avgjort i 1913.

Ja, mange av dere vet av egen erfaring at vi må være tilstede - vi må møte på møtene, vi må heve røsten. Bare slik kan vi påvirke politikken. Derfor mener jeg Norge bør med - ikke i noe rart og fremmed utenfor vår kultur - men sammen i det samarbeidet de land som står oss aller nærmest, har utviklet steg for steg.

Vi sier ikke at EU-samarbeidet er løsningen på alle våre problemer. Men vi er trygge på at vi blir bedre i stand til å møte framtiden om vi er med. Framtiden blir krevende nok om vi ikke også skal møte den alene.

Noen spør seg, hvorfor akkurat i år? Men det er nå vi har en god avtale som vi vet vil sikre Norges fremtid. Det er nå vi har forhandlet sammen med Sverige, Finland og Østerrike.

Det er nå vi kan bli med på å forme det nye Europa, i de avgjørende årene som ligger foran oss. Det er nå Norge har muligheten til å slutte seg til et samarbeid mellom demokratiske land i vår verdensdel - den muligheten må vi gripe. Og vi må gripe muligheten til å forme dette samarbeidet. Denne sjansen har vi nå - ikke om ti eller tjue år.